

Smisao kanona 1099. Zakonika.

De sensu can. 1099. Cod. Iur. Canonici.

Piše: Dr. I. A. Ruspini,

Summarium.

I. Expositio textus. In n. 1. § 1. can. 1099. subjicitur formae Codicis matrimonium, quod inter se contrahunt partes, quarum utraque semel ingressa est in Ecclesiam catholicam sive per baptismatis susceptionem in eadem sive per conversionem ad eandem ex haeresi vel schismate. Defectio ab Ecclesia catholica memoratas personas a servanda forma non eximit, excepto casu de quo in secunda parte § 2. can. 1099. Praescriptum n. 1. § 1. can. 1099. respicit matrimonium partium, quarum saltem una tempore celebrationis de jure ad latinum ritum pertinet. — In n. 2. § 1. can. 1099. subjicitur formae Codicis matrimonium, quod cum parte semper acatholica contrahit vel pars nunc catholica, vel pars nunc acatholica, quae olim in Ecclesiam catholicam ingressa est sive per baptismi susceptionem in eadem sive per conversionem ad eandem ex haeresi vel schismate. Defectio ab Ecclesia catholica partem olim catholicam a servanda forma non eximit, excepto casu de quo in secunda parte § 2. can. 1099. Praescriptum n. 2. § 1. can. 1099. respicit matrimonium, quod cum parte semper acatholica contrahit pars nunc de jure ad latinum ritum pertinens. — In n. 3. § 1. can. 1099. subjicitur formae Codicis matrimonium, quod pars nunc de jure ad ritum orientalem pertinens contrahit cum parte, quae nunc de jure ad latinum ritum pertinet quaeque semel in Ecclesiam catholicam ingressa est sive per baptismi susceptionem in eadem sive per conversionem ad eandem ex haeresi vel schismate. — In prima parte n. 1. § 2. can. 1099. liberum edicitur a forma Codicis matrimonium, quod inter se contrahunt semper acatholici. — In secunda parte § 2. can. 1099. eximitur a forma Codicis, non obstante susceptione baptismatis in Ecclesia catholica in infantia, matrimonium ab acatholicis parentibus nati, qui extra Ecclesiam catholicam adolevit, quod ipse contrahit cum acatholico forma Codicis directe non ligato. II. Normae ad discernendas personas, quae formae Codicis subjacent respective non subjacent. Lex Codicis de matrimonii forma unam respicit Ecclesiam Latinam, et Orientalem eatenus tantum obligat, quatenus rei natura, in casu nostro individuus matrimonialis contractus, id exigit. Suam formam Codex ne quidem omnibus latinis directe imponit, sed illis tantum, qui in Ecclesia Catholica sunt baptizati vel ad eandem ex

haeresi aut schismate sunt conversi. Ceteri latini, aequae ac orientales et non baptizati, eatenus tantum ad formam Codicis servandam tenentur, quatenus id individuus matrimonialis contractus exigit. Directe ligatus formam Codicis in omni suo matrimonio servare debet; indirecte vero ligatus tantum in matrimonio, quod cum persona directe ligata contrahit. — Solo valido baptismo homo certo ritui non adscribitur. Exponuntur momenta, quae ritum determinant. — Inducuntur leges quae ritum moderantur. — Exponitur influxus, quem mutatio ritus speciatim in formam matrimonialem habet. III. Conspectus matrimoniorum, quae formae Codicis subjacent respective non subjacent.

U I. dijelu tumačimo zakonski tekst. U II. dijelu iznosimo načela, prema kojima valja prosuditi, da li je koja osoba vezana ili nevezana na ženidbenu formu Zakonika. U III. dijelu dajemo pregled brakova podvrgnutih odnosno nepodvrgnutih ženidbenoj formi Zakonika.

I. Tumačenje. 1.) Can. 1099., § 1., n. 1. Tekst glasi: »§ 1. Ad statutam superius formam servandam tenentur: 1°. Omnes in catholica Ecclesia baptizati et ad eam ex haeresi aut schismate conversi, licet sive hi sive illi ab eadem postea defecerint, quoties inter se matrimonium ineunt«.

a) Rečenica »Ad statutam superius formam servandam tenentur« kazuje, da su na obdržavanje ženidbene forme, kako je ova gore u can. 1094—1097 ustanovljena, vezane osobe navedene u § 1., n. 1., can. 1099, kad međusobno brak sklapaju.

b) Rečenica »Omnes in catholica Ecclesia baptizati« označuje sve valjano krštene osobe, koje su krštenjem namijenjene i pridijeljene katoličkoj Crkvi.¹

c) Rečenica »Omnes... ad eam ex haeresi aut schismate conversi« označuje sve izvan katoličke Crkve valjano krštene osobe,² koje su se iz krivovjerja ili raskolništva u katoličku crkvu obratile.³

d) Rečenica »sive hi sive illi ab eadem postea defecerint« kazuje da i ovi (t. j. obraćeni) i oni (t. j.

¹ Vd. niže pod II. 2.

² Vd. niže pod II. 2.

³ Vd. niže pod II. 3.

kršteni u katoličkoj Crkvi) unatoč kasnijeg otpada od katoličke Crkve ostaju vezani na ženidbenu formu Zakonika.

e) Rečenica »*quoties inter se matrimonium ineunt*« kazuje da su naznačene osobe na ženidbenu formu vezane kadgod međusobno brak sklapaju. Izraz »*inter se*« obuhvata ove slučajeve: *a*) brak stranaka, koje su obje krštene u katoličkoj crkvi te joj i sada (t. j. u času sklapanja braka) obje pripadaju; *b*) brak stranaka, koje su se obje obratile u katoličku Crkvu te joj i sada obje pripadaju; *c*) brak stranaka, od kojih je jedna krštena u katoličkoj Crkvi te joj i sada pripada, a druga se je u katoličku Crkvu obratila te joj i sada pripada; *d*) brak stranaka, od kojih je jedna krštena u katoličkoj Crkvi te joj i sada pripada, a druga se je u katoličku Crkvu obratila, ali joj sada ne pripada; *e*) brak stranaka, od kojih je jedna krštena u katoličkoj Crkvi, ali joj sada ne pripada, a druga se je obratila u katoličku Crkvu te joj i sada pripada; *f*) brak stranaka, od kojih je jedna krštena u katoličkoj Crkvi, ali joj sada ne pripada, a druga se je obratila u katoličku Crkvu, ali joj ni ona sada ne pripada; *g*) brak stranaka, koje su obje krštene u katoličkoj Crkvi, ali joj sada nijedna ne pripada; *h*) brak stranaka, koje su se obje obratile u katoličku Crkvu, ali joj sada nijedna ne pripada.

Smisao je § 1., n. 1., can. 1099. ovaj: Ženidbenoj formi Zakonika potpada brak, što ga međusobno sklapaju osobe, koje su obje barem nekoć pripadale katoličkoj Crkvi.

Iznimku sadrži drugi dio § 2. can. 1099.⁴

Kako Zakonik ne veže (izravno) istočnjake,⁵ mora da barem jedna stranka sada de jure pripada latinskom obredu.

O utjecaju promjene obreda na ženidbenu formu vd. niže pod II. 5.

2.) Can. 1099, § 1., n. 2. Tekst glasi: »*Ad statutam superius formam servandam tenentur.... 2º. Idem, de quibus supra, si cum acatholicis sive baptizatis sive non baptizatis etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus matrimonium contrahant*«.

⁴ Vd. niže pod I. 4. B.

⁵ Vd. niže pod II. 1.

a) Rečenica »*lidem, de quibus supra*« kazuje, da se u § 1., n. 2. radi o svim istim osobama, o kojima je gore u § 1., n. 1. bilo govora, daklem i o svim u katoličkoj Crkvi krštenima i o svim u nju obraćenima, koji katolicima toli otpalima.

b) Izraz »*a catholicis*« označuje samo one nekatolike, koji nijesu ni u katoličkoj Crkvi kršteni ni u nju obraćenjem prešli, a ne označuje one nekatolike, koji su u katoličkoj Crkvi kršteni ili u nju obraćenjem prešli te iza toga od nje otpali, jer je o brakovima ovih sa istovrsnim nekatolicima već u § 1., n. 1. donešen propis.

c) Izraz »*baptizatis*« označuje valjano krštene osobe, a izraz »*non baptizatis*« osobe, koje ili uopće nijesu krštene ili su nevaljano krštene.

d) Rečenica »*etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus*« kazuje, da oprost od zabrane mješovite vjere ili od zapreke razlike vjere ne sadržaje oprosta od ženidbene forme, pa da su dotične osobe i nakon dobivena oprosta od zabrane mješovite vjere odnosno od zapreke razlike vjere vezane na ženidbenu formu Zakonika.

Smisao je § 1., n. 2., can. 1099 ovaj: Ženidbenoj formi Zakonika potpada brak, što ga sa nekatolikom oduvijek sklapa osoba, koja je barem nekoć pripadala katoličkoj Crkvi.

Iznimku sadrži drugi dio § 2., can. 1099.⁶

Kako Zakonik (izravno) ne veže istočnjake,⁷ mora da ta osoba sada de jure pripada latinskom obredu.

O utjecaju promjene obreda na ženidbenu formu vd. niže pod II. 5.

3.) Can. 1099, § 1., n. 3. Tekst glasi: »*Ad statutam superius formam servandam tenentur... 3°. Orientales, si cum latinis contrahant hac forma adstrictis.*«

a) Izraz »*Orientales*« označuje valjano krštene osobe, koje sada, t. j. u času sklapanja braka, de jure pripadaju istočnom obredu.⁸

⁶ Vd. niže pod I. 4. B.

⁷ Vd. niže pod II. 1.

⁸ Vd. niže pod II. 4.

b) Izraz »*latinis*« označuje valjano krštene osobe, koje sada, t. j. u času sklapanja braka, de jure pripadaju latinske obredu.⁹

c) Rečenica »*Orientalis, si cum latinis*« etc. kazuje da istočnjaci nijesu po sebi ili izravno vezani na ženidbenu formu Zakonika, već samo po drugom ili neizravno, t. j. samo u braku, što ga sklapaju sa latincem, koji je na tu formu izravno vezan.¹⁰

d) Rečenica »*latinis hac forma adstrictis*« odaje da nijesu ni svi latinci na tu formu izravno vezani. Na nju su vezani samo oni latinci, koji su ili u katoličkoj Crkvi kršteni ili su se u katoličku Crkvu obratili.¹¹

Smisao je § 1., n. 3., can. 1099 ovaj: Osobe, koje de jure pripadaju istočnom obredu, vezane su na ženidbenu formu Zakonika, kad brak sklapaju sa osobama, koje de jure pripadaju latinskom obredu, a podjedno su ili krštene u katoličkoj Crkvi ili su se u nju obratile.

4.) Can. 1099, § 2. Tekst glasi: »*Firmo autem praescripto § 1., n. 1., acatholici sive baptizati sive non baptizati, si inter se contrahant, nullibi tenentur ad catholicam matrimonii formam servandam; item ab acatholicis nati, etsi in Ecclesia catholica baptizati, qui ab infantili aetate in haeresi vel schismate aut infidelitate vel sine ulla religione adoleverunt, quoties cum parte acatholica contraxerint.*«

Ovaj § 2. can. 1099. ima dva dijela. Prvi dio siže od »*Firmo*« do »*servandam*«, a drugi dio od »*item*« do »*contraxerint*«.

A) a) Izraz »*autem*« u rečenici »*Firmo autem praescripto*« etc. odaje da zakonodavac sada prelazi na brakove, koji nijesu podvrgnuti ženidbenoj formi Zakonika.

b) Rečenica »*Firmo autem praescripto § 1., n. 1.*«, kazuje da ustanova prvoga dijela § 2. can. 1099. vrijedi, u koliko se tomu ne protivi propis § 1., n. 1., istoga kanona. Shvati li se ova rečenica »*sensu obvio*«, u kojemu ona kao i

⁹ Vd. niže pod II. 4.

¹⁰ Vd. niže pod II. 1.

¹¹ Vd. niže pod II. 1.

njoj sinonimna »salvo praescripto« uvijek u Zakoniku dolazi, značila bi da ženidbenoj formi ne potpadaju oni čisto nekatolički brakovi, što ih medjusobno sklapaju stranke, od kojih nije nijedna ili je samo jedna nekoć pripadala katoličkoj Crkvi, jer propis § 1., n. 1., can. 1099 podvrgava ženidbenoj formi Zakonika samo one čisto nekatoličke brakove, što ih medjusobno sklapaju stranke, koje su obje nekoć pripadale katoličkoj Crkvi. Nu tomu se shvatanju opire ponajprije § 1., n. 2., can. 1099, jer je u njemu izrečeno, da ženidbenoj formi Zakonika potpada čisto nekatolički brak, što ga medjusobno sklapaju stranke, od kojih je samo jedna nekoć pripadala katoličkoj Crkvi. Opire se nadalje tomu shvatanju rečenica »etsi in Ecclesia catholica baptizati«, sadržana u drugom dijelu § 2. can. 1099, koja odaje, da nekadašnja pripadnost i jedne samo stranke katoličkoj Crkvi — izuzevši slučaj spomenut u drugom dijelu § 2. toga kanona — dostaje za to, da odnosni brak bude podvrgnut ženidbenoj formi Zakonika. Opire se tomu shvatanju konačno i § 2. art. XI. Dekreta »Ne temere« dd. 2. Aug. 1907., koji obuhvatajući izrazom »catholicis« u rečenici »Vigent quoque pro iisdem de quibus supra catholicis« uz sadašnje katolike i bivše katolike, podvrgava ženidbenoj formi čisto nekatolički brak, što ga medjusobno sklapaju stranke, od kojih je samo jedna nekoć pripadala katoličkoj Crkvi. Svi ti razlozi sile, da se rečenica »Firmo autem praescripto § 1., n. 1«, razriješi ovako: »Izuzevši nekatolike spomenute u § 1., n. 1., t. j. bivše katolike, ostali nekatolici, t. j. nekatolici oduvijek, nijesu nigdje vezani« itd.¹² Utvrđuje ovo tumačenje i okolnost, što je zakonodavac u § 1., n. 2. can. 1099 ispustio izraz »catholicis«, koji se je nalazio u paralelnom § 2. art. XI. Dekreta »Ne temere«, pak za naknadu u § 2. can. 1099. uvrstio rečenicu »Firmo autem praescripto § 1., n. 1.«, koje nije bilo u paralelnom § 3. art. XI. Dekreta »Ne temere«.

c) Izraz »acatholici« u rečenici »acatholici sive baptizati sive non baptizati« označuje — prema rečenomu — samo one nekatolike, koji nijesu nikada pripadali katoličkoj Crkvi.

¹² Tekst bi bio mnogo jednostavniji i jasniji, kad bi mjesto »Firmo autem praescripto § 1., n. 1.« stavljeno bilo »Firmo autem praescripto § 1., nn. 1., 2.«.

d) Izraz »baptizati« označuje valjano krštene osobe, a izraz »non baptizati« osobe, koje ili uopće nijesu krštene ili su nevaljano krštene.

e) Rečenica »si inter se contrahant« kazuje da se radi o braku, što ga međusobno sklapaju nekatolici oduvijek.

f) Rečenica »nullibi tenentur« kazuje, da odnosni brakovi, gdje god se sklapali, ne potpadaju ženidbenoj formi Zakonika.

Smisao je prvoga dijela § 2. can. 1099. ovaj: Ne potpada ženidbenoj formi brak, što ga međusobno sklapaju nekatolici oduvijek.

B) a) Izraz »item« u drugom dijelu § 2. can. 1099. kazuje, da osim onih čisto nekatoličkih brakova, što ih prvi dio § 2. can. 1099 proglašuje prostima od ženidbene forme Zakonika, imade još i nekih drugih čisto nekatoličkih brakova, koji su također prosti od te forme.

b) Izraz »acatholicis« u rečenici »ab acatholicis« etc. označuje osobe, koje su nekatolici u času rođenja dotične djece, te ne uzima u obzir da li su prije pripadali katoličkoj Crkvi. Zakonik ih najme ne promatra u vidu njihova braka, već u vidu radjanja djece.

c) Izraz »nati« u rečenici »ab acatholicis nati« označuje osobe rođene od nekatoličkih roditelja. A kako drugi dio § 2. can. 1099 donosi iznimku od općeg pravila, koju valja usko tumačiti, to rečenica »ab acatholicis nati« smjera na one osobe, kojima su oba roditelja nekatolici. Ipak dolazi glede nezakonite djece — kao i inače — u obzir samo vjera materina.

d) Rečenica »etsi in Ecclesia catholica baptizati« kazuje, da dotične osobe unatoč krštenja u katoličkoj Crkvi nijesu vezane na ženidbenu formu Zakonika, kad god brak sklapaju sa nekatoličkom strankom.

e) Rečenica »qui ab infantili aetate« etc. upućuju na osobe rođene od nekatoličkih roditelja, koje su u djetinstvu krštene u katoličkoj Crkvi, a iza toga još u djetinstvu odgajane u krivovjerju ili raskolničtvu ili nevjerničtvu ili bezvjerju tako, da ih je u tom zatekla i odraslost, t. j. navršena 7. godna. Kod ovakovih osoba ne polaže zakonodavac u ovoj stvari nikakove važnosti na njihovo krštenje u katoličkoj Crkvi te ih zato u po-

gledu ženidbene forme izjednačuje nekatolicima oduvijek. Pretpostavlja se dakako, da u odrasloj dobi nijesu pripadali katoličkoj Crkvi.

f) Izraz »*pars acatholica*« označuje svakog nekatolika, koji nije po sebi ili izravno vezan na ženidbenu formu Zakonika.¹³

g) Rečenica »*quoties cum parte acatholica contraxerint*« kazuje, da dotične osobe nijesu vezane na ženidbenu formu Zakonika, kadgod sklapaju sa nekatolikom, koji na tu formu nije izravno vezan.

Smisao je drugog dijela § 2. can. 1099 ovaj: Unatoč svoga krštenja u djetinjstvu u katoličkoj Crkvi nije na ženidbenu formu Zakonika vezana osoba, koja je rođena od nekatoličkih roditelja i krštena u djetinjstvu u katoličkoj Crkvi, a odrasla je izvan katoličke Crkve, te joj nije u odrasloj dobi pripadala, kadgod brak sklapa sa nekatolikom na tu formu izravno nevezanim.

Iznimna ova ustanova tiče se (nekatoličkih) *Latinaca*, jer istočnjaci i onako nijesu (izravno) vezani Zakonikom.¹⁴

II. Načela prema kojima se prosudjuje koje su osobe vezane a koje nevezane na ženidbenu formu Zakonika.

1. Kako čitav Zakonik tako je i njegov propis o ženidbenoj formi namijenjen samo latinskoj Crkvi te obvezuje istočnu samo utoliko, ukoliko to traži narav stvari,¹⁵ u našem slučaju nedjeljivost braka, koji ne može da bude valjan ili nevaljan za jednu samo stranku. Prema tomu vezani su istočnjaci na ženidbenu formu Zakonika samo u onom braku, što ga sklapaju sa latincima, kojima je propis Zakonika o ženidbenoj formi namijenjen.¹⁶

¹³ Vd. niže pod II. 1.

¹⁴ Vd. niže pod II. 1.

¹⁵ Cod. can. 1.: »*Licet in Codice juris canonici Ecclesiae quoque Orientalis disciplina saepe referatur, ipse tamen unam respicit Latinam Ecclesiam, neque Orientalem obligat, nisi de iis agatur, quae ex ipsa rei natura etiam Orientalem afficiunt*«.

¹⁶ Cod. can. 1099, § 1., n. 3.: »*Orientales si cum latinis contrahant hac forma adstrictis*«.

Propis Zakonika o ženidbenoj formi nije ni svim latincima namijenjen, već samo onima, koji su ili u katoličkoj Crkvi kršteni ili su se u nju obratili.¹⁷ Ostali latinci vezani su na ženidbenu formu Zakonika — jednako kao i istočnjaci — samo u onom braku, što ga sklapaju sa latincima, kojima je namijenjen propis Zakonika o ženidbenoj formi.

Kako svaki čisto crkveni zakon¹⁸ tako i propis Zakonika o ženidbenoj formi nije i ne može biti namijenjen nekrštenima, jer nad njima Crkva uopće nema izravne vlasti. Nekršteni vezani su na ženidbenu formu Zakonika samo u onom braku, što ga sklapaju s osobama, kojima je propis Zakonika o ženidbenoj formi namijenjen.¹⁹

Osobe, kojima je propis Zakonika o ženidbenoj formi namijenjen, vezane su na nju po sebi ili izravno, pa zato i u svakom svom braku. Naprotiv su osobe, kojima taj propis nije namijenjen, vezane na ženidbenu formu Zakonika samo po drugom ili neizravno, t. j. samo u braku, što ga sklapaju sa osobama, koje su po sebi ili izravno na ovu formu vezane.

Izravno su vezani na ženidbenu formu Zakonika: a) katolici latinskog obreda; b) nekatolički latinci, koji su u odrasloj dobi pripadali katoličkoj Crkvi; c) nekatolički latinci, koji su rođeni od katoličkog roditelja, a pripadali su katoličkoj Crkvi samo u djetinstvu.

Neizravno su vezani na ženidbenu formu Zakonika: a) katolici istočnog obreda; b) nekatolički latinci, koji su rođeni od nekatoličkih roditelja i kršteni su u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadali su joj samo u djetinstvu; c) nekatolički latinci, koji nijesu nikada pripadali katoličkoj Crkvi; d) nekatolički istočnjaci; e) nekršteni.

2. Valjanim krštenjem dobiva čovjek crkveno-pravnu sposobnost, dolazi pod vlast Crkve i potpada crkvenim pro-

¹⁷ Cod. can. 1099, § 1., n. 1.—3. — Ispor. Cod. can. 1070, § 1.: »Nul-lum est matrimonium contractum a persona non baptizata cum persona baptizata in Ecclesia catholica vel ad eam ex haeresi aut schismate conversa«.

¹⁸ Cod. can. 12.: »Legibus mere ecclesiasticis non tenentur qui bap-tismum non receperunt...«

¹⁹ Cod. can. 1099, § 1., n. 2. et § 2.

pisima.²⁰ Nu obredna njegova pripadnost nije samim krštenjem određena.

Za obrednu pripadnost katolika mjerodavne su ustanove can. 98, § 1.²¹ u vezi sa can. 756.²² Dijete, kojemu su oba roditelja istog katoličkog obreda, pridjeljuje se krštenjem u katoličkoj Crkvi zajedničkom obredu roditelja. Dijete, kojemu su oba roditelja katolici, ali jedan latinskog a drugi istočnog obreda, pridjeljuje se krštenjem u katoličkoj Crkvi očevom obredu, izim da je posebnim pravom²³ ino određeno. Dijete, kojemu je samo jedan roditelj katolik, pridjeljuje se krštenjem u katoličkoj Crkvi obredu svog katoličkog roditelja. Dijete, kojemu nijedan roditelj nije katolik, pridjeljuje se krštenjem u katoličkoj Crkvi onom obredu, po kojemu je krštenje obavljeno. Odrasli pridjeljuje se krštenjem u katoličkoj Crkvi onom obredu, po kojemu je kršten.

²⁰ Cod. can. 87.: »Baptismate homo constituitur in Ecclesia Christi persona cum omnibus christianorum iuribus et officiis, nisi ad iura quod attinet, obstat obex, ecclesiasticae communionis vinculum impediens, vel lata ab Ecclesia censura«.

²¹ Inter varios catholicos ritus ad illum quis pertinet, cuius caeremoniis baptizatus fuit, nisi forte baptismus a ritus alieni ministro vel fraude collatus fuit, vel ob gravem necessitatem, cum sacerdos proprii ritus praesto esse non potuit, vel ex dispensatione apostolica, cum facultas data fuit ut quis certo quodam ritu baptizaretur, quin tamen eidem adscriptus maneret«.

²² »§ 1. Proles ritu parentum baptizari debet. § 2. Si alter parentum pertineat ad ritum latinum, alter ad orientalem, proles ritu patris baptizatur, nisi aliud iure speciali cautum sit. § 3. Si unus tantum sit catholicus, proles huius ritu baptizanda est«.

²³ Posebno pravo za t. zv. Grko-Italce sadrži konst. Benedikta XIV. »Etsi Pastoralis« dd. 26. Maii 1742. § 2., n. X.: »Si vero Pater sit Graecus, et Mater Latina, liberum erit eidem Patri, ut Proles, vel ritu Graeco baptizetur, vel etiam Latino, si Uxor Latina praevaluerit, idest, si in gratiam uxoris Latinae, consenserit Graecus Pater, ut latino ritu baptizetur«. — Posebno pravo za Lavovsku crkvenu pokrajinu sadrži t. zv. »Concordia Galliciana« dd. 6. Oct. 1863. pod D. c.: »In posterum ubique proles e matrimoniis mixti ritus progenitae educabuntur in ritu parentum juxta sexum... In matrimoniis tamen clericorum ruthenorum abhinc universa proles sequi debebit ritum patris«. — Posebno pravo za Rusine u Sav. Sjv. Amer. Državama sadrži konst. Pija X. »Ea semper« dd. 14. Jun. 1907. art. XXXV.: »Si vero pater sit ruthenus, et mater latina, liberum erit eidem patri, quod proles vel ritu rutheno baptizetur vel etiam latino, si in gratiam uxoris latinae ipse consenserit«.

Nu za koju osobu valja reći, da je u katoličkoj Crkvi krštena? Ponajprije je u katoličkoj Crkvi krštena osoba, koju je krstio katolički crkveni službenik. Nadalje je u katoličkoj Crkvi krštena odrasla osoba, koju je ko drugi krstio, ako je sam krštenik imao nakanu, da krštenjem bude pridijeljen katoličkoj Crkvi. Konačno je u katoličkoj Crkvi kršteno dijete, koje je ko drugi krstio, ako je njegov staratelj (roditelj, tutor), koji ga je krstiti dao, imao nakanu da ga krštenjem pridijeli katoličkoj Crkvi. Ostale su (krštene) osobe izvan katoličke Crkve krštene.

Za obrednu pripadnost djeteta, koje je kršteno izvan katoličke Crkve, a kojemu su oba roditelja katolici ili bar jedan, mjerodavne su ustanove can. 756.²⁴

Za obrednu pripadnost djeteta nekatoličkih roditelja, koje je kršteno izvan katoličke Crkve, mjerodavna je nakana (namjera) njegovog staratelja, koji ga je krstiti dao.

Za obrednu pripadnost odrasle izvan katoličke Crkve krštene osobe mjerodavna je nakana krštenikova.

3. Kršteni nekatolik prelazi u katoličku Crkvu obraćenjem. Ima li porabu razuma, prelazi u katoličku Crkvu vlastitom odlukom u vezi sa odrješenjem od krivovjerja ili raskolništva.²⁵ Osoba, koja je u djetinstvu krštena izvan katoličke Crkve, a odrasla je u katoličkoj vjeri, prelazi (obraća se) u katoličku Crkvu polučenom porabom razuma.

Samim obraćenjem ne mijenja se latinski obred u istočni, odnosno istočni u latinski. Svako dakle pripada per se i nakon obraćenja istom obredu, kojemu je prije obraćenja pripadao.

4. De jure pripada latinskom obredu: a) osoba, koja je krštenjem u katoličkoj Crkvi pridijeljena latinskom obredu, dokgod svoj latinski obred zakonito ne promijeni u istočni obred; b) osoba, koja je krštenjem izvan katoličke Crkve pri-

²⁴ Cit. u op. 22.

²⁵ Cod. can. 2314, § 2: ... Si tamen delictum apostasiae, haeresis vel schismatis ad forum externum Ordinarii loci quovis modo deductum fuerit, etiam per voluntariam confessionem, idem Ordinarius, non vero Vicarius Generalis sine mandato speciali, praevia abiuratione iuridice peracta aliisve servatis de jure servandis, sua auctoritate ordinaria in foro exteriore absolvere potest... Abiuratio vero habetur iuridice peracta cum fit coram ipso Ordinario vel eius delegato et saltem duobus testibus«. — Buduć da po Zakoniku (can. 2230.) osobe ispod 14. god. ne potpadaju kaznama. l. sententiae, to kod prijelaza ovakovih nema mjesta odrješenju.

djeljena latinskom obredu, dokgod svoj latinski obred zakonito ne promijeni u istočni obred; c) osoba, koja je svoj istočni obred zakonito promijenila u latinski obred, dok ga zakonito ne zamijeni istočnim obredom.

De jure pripada istočnom obredu: a) osoba, koja je krštenjem u katoličkoj Crkvi pridijeljena istočnom obredu, dokgod svoj istočni obred zakonito ne promijeni u latinski obred; b) osoba, koja je krštenjem izvan katoličke Crkve pridijeljena istočnom obredu, dokgod ga zakonito ne promijeni u latinski obred; c) osoba, koja je svoj latinski obred zakonito promijenila u istočni obred, dok ga zakonito ne zamijeni latinskim obredom.

5. Za pravnu promjenu jednog obreda u drugi mjerodavni su propisi can. 98, §§ 3. i 4.²⁶

Usljed zakonite promjene obreda ne vežu dotičnika više disciplinarni (katolički) propisi njegovog dojakošnjeg obreda, već ga vežu disciplinarni (katolički) propisi njegovog novog obreda. Zato nije katolik istočnog obreda, koji je prije pripadao katoličkom latinskom obredu, nakon zakonite promjene obreda vezan na ženidbenu formu Zakonika. To vrijedi i za nekatolika, koji je ponajprije bio katolik latinskog obreda, te je zakonito prešao na istočni katolički obred, a po tom otpao na nekatoličku latinsku sljedbu. Obratno je katolik latinskog obreda, koji je prije pripadao istočnom obredu, nakon zakonite promjene obreda vezan na ženidbenu formu Zakonika.

Unatoč otpada od katoličke Crkve ostaju za dotičnika mjerodavni propisi dojakošnjeg njegovog obreda. Zato nije osoba, koja je od katoličke Crkve istočnoga obreda otpala na koju latinsku nekatoličku sljedbu, vezana na ženidbenu formu Zakonika, dokgod zakonito ne postane katolikom latinskog obreda. Obratno je osoba, koja je od katoličke Crkve latinskog

²⁶ »§ 3. Nemini licet sine venia Apostolicae Sedis ad alium ritum transire, aut, post legitimum transitum, ad pristinum reverti. § 4. Integrum est mulieri diversi ritus ad ritum viri, in matrimonio ineundo vel eo durante transire; matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera est potestas, nisi jure particulari aliud cautum sit. — Partikularno pravo za t. zv. Grko-Italce, na koje se ovdje upućuje, sadrži konst. Bened. XIV. »Etsi Pastoralis« dd. 26. Maii 1742. § 2., n. IX.: »... Graeca Uxor potest, si velit, sequi ritum Mariti Latini, post cuius obitum ad ritum graecum redire nequeat«.

obreda otpala na nekatoličku sljedbu, vezana na ženidbenu formu Zakonika,²⁷ dokgod zakonito ne postane katolikom istočnog obreda.

Osoba, koja je krštena izvan katoličke Crkve te krštenjem pridijeljena istočnom (nekatoličkom) obredu, vezana je (katoličkim) disciplinarnim propisima dotičnog obreda i ostaje njima vezana sve dotle, dok zakonito ne postane katolikom latinskog obreda. Zato ona nakon faktučne samo promjene istočnog obreda u latinski nije vezana na ženidbenu formu Zakonika.

Osoba, koja je krštena izvan katoličke Crkve te krštenjem pridijeljena latinskom (nekatoličkom) obredu, nije vezana na ženidbenu formu Zakonika, dok zakonito ne postane katolikom latinskog obreda. Ostali (katolički) disciplinarni propisi njenog obreda vežu ju sve dotle, dok zakonito ne postane katolikom istočnog obreda.

III. Prijegled brakova podvrgnutih odnosno nepodvrgnutih ženidbenoj formi Zakonika.

A) Vezani na ženidbenu formu Zakonika.

1. Katolik latinskog obreda vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; c) kad brak sklapa sa krštenim nekatolikom; d) kad brak sklapa sa nekrštenim.

Vezan je dakle na nju u svakom svom braku.

2. Katolik istočnog obreda vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je u odrasloj dobi pripadao katoličkoj Crkvi; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od katoličkog roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu.

3. Nekatolički latinac, koji je u odrasloj dobi pripadao katoličkoj Crkvi, vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; c) kad brak sklapa sa krštenim nekatolikom; d) kad brak sklapa sa nekrštenim.

Vezan je dakle na nju u svakom svom braku.

²⁷ Iznimku sadrži drugi dio § 2. 1099. za osobe, koje su rodjene od nekatoličkih roditelja i krštene u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a odrasle su u krivovjerju ili raskolništvu ili nevjerništvu ili bezvjerju, te tako još u djetinstvu otpale od katoličke Crkve.

4. Nekatolički latinac, koji je rođen od katoličkog roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu, vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; c) kad brak sklapa sa krštenim nekatolikom; d) kad brak sklapa sa nekrštenim.

Vezan je dakle na nju u svakom svom braku.

5. Nekatolički latinac, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu, vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je u odrasloj dobi pripadao katoličkoj Crkvi; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od katoličkog roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu.

6. Nekatolički latinac, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi, vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je u odrasloj dobi pripadao katoličkoj Crkvi; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od katoličkog roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu.

7. Nekatolički istočnjak vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je u odrasloj dobi pripadao katoličkoj Crkvi; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od katoličkog roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu.

8. Nekršteni vezan je na tu formu: a) kad brak sklapa sa katolikom latinskog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je u odrasloj dobi pripadao katoličkoj Crkvi; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od katoličkog roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu.

B) Nevezani na ženidbenu formu Zakonika.

1. Katolik istočnog obreda nije na tu formu vezan: a) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj

je samo u djetinstvu; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi; d) kad brak sklapa sa nekatoličkim istočnjakom; e) kad brak sklapa sa nekrštenim.

2. Nekatolički latinac, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu, nije na tu formu vezan: a) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi; d) kad brak sklapa sa nekatoličkim istočnjakom; e) kad brak sklapa sa nekrštenim.

3. Nekatolički latinac, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi, nije na tu formu vezan: a) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi; d) kad brak sklapa sa nekatoličkim istočnjakom; e) kad brak sklapa sa nekrštenim.

4. Nekatolički istočnjak nije na tu formu vezan: a) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi; d) kad brak sklapa sa nekatoličkim istočnjakom; e) kad brak sklapa sa nekrštenim.

5. Nekršteni nije na tu formu vezan: a) kad brak sklapa sa katolikom istočnog obreda; b) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji je rođen od nekatoličkih roditelja i kršten je u djetinstvu u katoličkoj Crkvi, a pripadao joj je samo u djetinstvu; c) kad brak sklapa sa nekatoličkim latincem, koji nije nikada pripadao katoličkoj Crkvi; d) kad brak sklapa sa nekatoličkim istočnjakom; e) kad brak sklapa sa nekrštenim.

N. B. U čitavoj ovoj raspravi označuje: izraz »*katolik latinskog obreda*« valjano krštenu osobu, koja je sada (t. j. u času sklapanja braka) u spoljašnjoj vezi sa katoličkom Crkvom, a pripada de jure latinskom obredu; izraz »*katolik istočnog*

obreda« valjano krštenu osobu, koja je sada u spoljašnoj vezi sa katoličkom Crkvom, a pripada de jure istočnom obredu; izraz »*nekatolički latinac*« valjano krštenu osobu, koja je kao krivovjerac ili raskolnik sada spoljašno odijeljena od katoličke Crkve, a pripada de jure latinskom obredu; izraz »*nekatolički istočnjak*« valjano krštenu osobu, koja je kao krivovjerac ili raskolnik sada spoljašno odijeljena od katoličke Crkve, a pripada de jure istočnom obredu; izraz »*kršteni nekatolik*« valjano krštenu osobu, koja je kao krivovjerac ili raskolnik sada spoljašno odijeljena od katoličke Crkve; izraz »*nekršteni*« osobu, koja ili uopće nije krštena ili je nevaljano krštena.

